

Ný útgáfa af flokkunarkerfi í vísitölu neysluverðs

COICOP 2018

Neysluflokkunarkerfið sem notað er til að flokka vörur og þjónustu fyrir vísitölu neysluverðs er alþjóðlegt flokkunarkerfi sem nefnist COICOP (*Classification of Individual Consumption According to Purpose*) en hlutverk þess er að skilgreina flokka með einsleitum vörum og þjónustu sem endurspeglar tilgang eða hlutverk neysluútgjalda heimila. Þetta þýðir að ekki er bara horft til uppruna vöru eða þjónustu þegar henni er fundinn staður heldur skiptir líka máli hvernig hún er notuð. Þannig lendir t.d. rafmagn í mismunandi flokkum eftir því hvort um er að ræða rafmagn til heimilisnota eða rafhleðslu á bíl og kjúklingur lendir í mismunandi flokki eftir því hvort hann er t.d. keyptur hrár úti í búð eða tilbúinn á veitingastað.

Nýjasta útgáfan af COICOP nefnist COICOP 2018 en hún var samþykkt í mars 2018 af Tölfræðinefnd Sameinuðu þjóðanna (UNSD). Í janúar 2026 mun hún leysa af hólmi þær útgáfur sem áður voru í notkun í vísitölu neysluverðs (VNV) og í samræmdri vísitölu neysluverðs (HICP) á Íslandi. Þessar eldri útgáfur byggðu á eldri útgáfu frá Sameinuðu þjóðunum auk viðbótarflokka sem skilgreindir voru sérstaklega fyrir Ísland annars vegar (ISLCOICOP) og fyrir Evrópu hins vegar (ECOICOP). [Hér](#) er tengill í lýsingu á COICOP 2018 (á ensku).

Ástæður þess að farið var í að uppfæra kerfið voru m.a. þær að tímabært þótti að nútímavæða flokkunina, bæta við einu lagi í flokkunartréð, samræma kerfið við önnur flokkunarkerfi og skipta flokkunum upp eftir því hvort þeir innihéldu vörur eða þjónustu. Allir flokkar í neðsta lagi fá því nú eina af eftirfarandi merkingum: þjónusta, varanleg vara, hálf-varanleg vara eða óvaranleg vara.

Ýmislegt er til bóta í þessari nýju útgáfu en hafa verður í huga að hún er alþjóðleg og fellur því ekki alltaf vel að íslenskum aðstæðum. Einn af kostunum sem íslenskir notendur munu þó finna fyrir er að nú verður notuð nákvæmlega sama útgáfa fyrir VNV og HICP.

Helstu breytingar á COICOP

Í COICOP 2018 eru þrettán flokkar sem notaðir eru í vísitölu neysluverðs:

- 01 Matur og óáfengir drykkir
- 02 Áfengir drykkir, tóbak og fíkniefni
- 03 Fatnaður og skófatnaður
- 04 Húsnæði, vatn, rafmagn, gas og aðrir orkugjafar
- 05 Innanstokksmunir, heimilisbúnaður og venjubundið viðhald heimilis
- 06 Heilsa
- 07 Flutningar
- 08 Upplýsingar og fjarskipti
- 09 Afþreying, íþróttir og menning
- 10 Menntun
- 11 Veitingahús og gistiþjónusta
- 12 Tryggingar og fjármálaþjónusta
- 13 Persónuleg umhirða, félagsþjónusta og ýmsar vörur og þjónusta

Flokkar 1-5 eru svipaðir og áður en flokkur 6 er endurskipulagður til samræmis við alþjóðlega flokkun heilbrigðisreikninga (ICHA). Gerð er tilraun til að skipta heilbrigðisþjónustu upp eftir því hvort um er að ræða forvarnir eða meðferð en ekki er hlaupið að því að fylgja þeirri skiptingu í raun. Bæði er snúið að skilgreina nákvæmlega muninn á meðferð og forvörnum (meðferð við ákveðnum einkennum getur verið forvörn gegn öðrum einkennum) en einnig getur verið erfitt að nálgast sundurliðun kostnaðar. Skiptingin í flokka í 06 er því að vissu leyti nálgun og í reynd ekki mjög frábrugðin því sem áður var.

Flokkur 07 tengdist áður einungis flutningi á fólki en inniheldur nú líka flutning á vörum. Pósturinn flyst því úr flokki 08 í 07 auk þess sem til verður nýr flokkur tengdur heimsendingum úr verslunum. Öryggisbúnaður (hjálmar og barnabílstólar) flyst líka í flokk 07 úr öðrum flokkum.

Flokkur 08 fær nýtt nafn, Upplýsingar og fjarskipti, til að undirstrika breyttan tilgang. Tæki og þjónusta tengd upplýsingatækni tilheyrir nú þessum flokki þannig að tölvur, símar og áskriftargjöld færast í flokk 08 úr flokki 09.

Flokkar 10 og 11 eru nokkuð svipaðir og áður en reynt er að aðskilja kostnað námsmanna frá kostnaði annarra í hinum ýmsu flokkum. Þannig verða sér flokkar fyrir skólabúninga í 03, fyrir skólabækur í 09 og fyrir skólamötuneyti og heimavistir/húsaleigu námsmanna í 11.

Flokkur 12 þótti ekki nógu einsleitur svo honum var skipt upp í tvo flokka, 12 og 13.

Í undirflokkunum geta einnig verið talsverðar breytingar, ýmist á innihaldi flokkanna eða tilfærsla á númerum. Yfirlit yfir hvernig flokkar úr ISLCOICOP varpast yfir í flokka í COICOP2018 má finna [hér](#).

Breytingar á töflum

Breytingar á flokkunarkerfinu munu ekki hafa áhrif á eftirfarandi töflur:

Vísitala neysluverð

- VISO1000 Vísitala neysluverðs og breytingar, grunnur 1988=100
- VISO1002 Vísitala neysluverðs, tímaraðir á eldri grunnum
- VISO1004 Vísitölur til verðtryggingar
- VISO1005 Vísitala neysluverðs, ársmeðaltöl

Greiningarvísitölur

- VISO1106 Vísitala markaðsverðs íbúðarhúsnæðis

Aðrar töflur sýna sundurliðun niður á COICOP-flokka og því mun koma ný útgáfa af þeim:

Undirvísitölur

- VISO1302 Hlutfallsleg skipting og áhrifaþættir vísitölu neysluverðs frá 2025
- VISO1306 Vogir fyrir undirvísitölur neysluverðs frá 2025

Greiningarvísitölur

- VISO1101 Vísitala neysluverðs eftir eðli og uppruna frá 2025
- VISO1103 Fastskattavísitala neysluverðs frá 2025

Áður voru birtar tvær töflur fyrir undirvísitölur sem sýndu að einhverju leyti sömu gögn. Þær verða sameinaðar í eina töflu en aðrar töflur verða svipaðar í uppsetningu og áður. Gögn í þessum töflum verða frá janúar 2026 birt á grunninum des 2025=100.

Til að gefa notendum hugmynd um hvernig undirvísitölur í COICOP2018 hefðu litið út árið 2025 var mælingum sem safnað var fyrir COICOP1997 varpað yfir í COICOP2018 og undirvísitölur reiknaðar út frá því. Þessar undirvísitölur fyrir 2025 eru einnig birtar í töflunni en þó með þeim fyrirvara að þekja mælinga í einstaka flokkum er misgöð og í einstaka tilfellum þurfti að nota nálganir.

Nokkur breyting er á flokkum sem birtir eru í töflunni um eðli og uppruna. Núverandi skipting var orðin úrelt og oft óljóst á hverju hún byggði. Til að auka gagnsæi um upplýsingar í töflunni er gefin út tafla sem sýnir hvaða COICOP-flokkar fara í hvaða flokk eftir eðli og uppruna. Skjal með þeirri töflu má finna [hér](#).

Flokkun í vörur/þjónustu og flokkun vara eftir varanleika kemur úr nýja COICOP2018-staðlinum. Í útreikningum á vísitölu neysluverðs eru mælingar ekki merktar eftir uppruna svo flokkun í innlent og innflutt er alltaf byggð á grófu mati. Þeir flokkar sem innihalda að miklu eða öllu leyti innlendar vörur (t.d. mjólkurvörur og lambakjöt) eru flokkaðir sem innlendir, þeir flokkar sem innihalda að miklu eða öllu leyti innfluttar vörur (t.d. ávextir og bílar) eru flokkaðir sem innfluttir en aðrir flokkar eru settir í blandaðan flokk.

Athugið að flokkunin byggir að hluta á matskenndum forsendum þar sem ekki liggur fyrir nákvæm greining. Ef einhver býr yfir upplýsingum sem geta bætt flokkunina, er hægt að senda ábendingar á netfangið neysluverd@hagstofa.is.